

УДК 001.378+631.1.(631/5): 633 +633. 3
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5984.2024/3.2>

Бухта Г.О.

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека
Національної академії аграрних наук

ВАЖЛИВІСТЬ ОСВІТНІХ ТА НАУКОВИХ СЕРЕДОВИЩ ДНІПРОВЩИНИ В СТАНОВЛЕННІ ВЧЕНОГО А. О. БАБИЧА У 1954–1970 РР.

У статті розглянуто діяльність українського вченого А. О. Бабича у контексті розвитку сільськогосподарської дослідної справи 50–70 рр. XX століття із відтворенням діяльності провідних галузевих науково-дослідних установ та видатних вчених в історії сільськогосподарської науки України. Увага зосереджена на таких аспектах: початковому етапі фахового зростання майбутнього вченого у науковому середовищі Дніпропетровського сільськогосподарського Інституту, де А. О. Бабич навчався упродовж 1954–1959 рр. та здобув освіту вченого-агронома; навчання в аспірантурі Всесоюзного науково-дослідного Інституту кукурудзи міста Дніпропетровська, в лабораторії агротехніки кормових культур (1961–1964); проведенні оригінальних наукових досліджень під науковим керівництвом кандидата сільськогосподарських наук А. П. Гиренка на експериментальній базі Інституту кукурудзи, а згодом на Ерастівській дослідній станції, та у виробничих умовах дослідних господарств Інституту. На основі залучених до наукового обігу матеріалів Центрального державного архіву вищих органів влади та управління з розвитку галузі та функціонування ДСГІ, ВНДІ кукурудзи та ПВ ВАСГНІЛ, Центрального архіву громадських об'єднань і україніки здійснено комплексне дослідження та розглянуто значення наукової спадщини вченого у контексті розвитку сільськогосподарської науки. З'ясовано, що упродовж наукової діяльності у ВНДІ кукурудзи А. О. Бабич виконав вагомі наукові дослідження з технологій допосівного та післяпосівного обробітку ґрунту, способів посіву, глибини загортання насіння, догляду за посівами, обробітку міжрядь, збирання врожаю. Розробки вченого забезпечили швидкий розвиток виробництва збалансованих кормів та інтенсивних галузей тваринництва. Доведено значущість отриманого А. О. Бабичем наукового досвіду під час навчання у ДСГІ та праці у ВНДІ кукурудзи з відображенням у друкованих виданнях вченого та науковій фаховій періодиці. Накопичений досвід з селекції та агротехніки виробництва зернобобових культур та сої сприяв подальшому розвитку галузі кормовиробництва, перетворення її в перспективну галузь з прогресивним селекційно-технологічним забезпеченням. Мета дослідження полягає у визначенні концептуальних засад діяльності вченого А. О. Бабича у галузі аграрної науки у напрямках селекції, інтенсивних технологій рослинництва, кормовиробництва і забезпечення кормовим білком у тісному зв'язку із конкретним розвитком сільськогосподарської освіти і науки, аграрної дослідної справи на тлі історичних подій, що відбувалися у народному господарстві.

Ключові слова: А. О. Бабич, історія аграрної науки; Дніпропетровський сільськогосподарський Інститут, Інститут кукурудзи, соя, кормовий білок.

Постановка проблеми. Передумовою становлення А. О. Бабича як вченого стало навчання у науковому середовищі Дніпропетровського сільськогосподарського Інституту (1954–1959) (далі – ДСГІ; нині – Дніпровський державний аграрно-економічний університет), де у колі видатних науковців: Й. А. Цитробланта, М. О. Бекаревича, З. Б. Борисоніка майбутній вчений здобув перші агрономічні знання й практичні навички. Відомо, що у стінах зазначеного навчального закладу здобували освіту майбутні науковці, які згодом розпочинали свій творчий шлях у Всесоюзному науково-дослідному Інституті кукурудзи міста

Дніпропетровська (ВНДІ, нині – Інститут зернових культур НААН, м. Дніпро) – П. Л. Сусідко, А. П. Гиренко, В. В. Турчин та ін.

У зв'язку з реорганізацією Інституту кукурудзи у липні 1957 р. Ерастівське дослідне поле перейменовано в Ерастівську дослідну станцію, що увійшла до мережі його дослідних станцій. Із початком 60-х років XX століття дослідна станція виконувала завдання із вирощування насіння елітних сортів і гібридів зернових, зернобобових, технічних культур, трав з метою оновлення сортів у колгоспах і радгоспах Правобережної частини Дніпропетровської області. Наприкінці

60-х років на Ерастівській дослідній станції наукова робота велася під керівництвом та безпосередній участі вчених: А. І. Задонцева, І. К. Артюхова, А. П. Гіренка, Г. Я. Юхно та ін.

Вагомого значення для формування перспективних дослідницьких напрямів набув обраний у 1961 р. А. О. Бабичем шлях у науку – навчання в аспірантурі ВНДІ кукурудзи, де під безпосереднім керівництвом вченого-агронома А. П. Гіренка він вивчав методику дослідної справи, здійснював польові досліді, вивчав біологію й технологію вирощування у зоні Степу основних зернофуражних і кормових культур: кукурудзи, багаторічних трав, сої та сорго. У лабораторії Інституту кукурудзи вчений заклав перші досліді з вирощування сої, поглиблено вивчав її сортову продуктивність та агротехніку вирощування: строки сівби, густоту посіву насіння, кормові переваги та ін.

Відтак, 1961–1964 рр. – період наукової діяльності, коли А. О. Бабиш виконував експериментальну частину дисертаційного дослідження, здійснював польові, вегетаційні та виробничі досліді на експериментальній базі ВНДІ кукурудзи. Вчений проводив наукові дослідження з проблеми, пов'язаної із наросуванням продовольчих і кормових ресурсів, забезпечення населення продовольчими, а тваринництва якісними кормами та публікував результати наукових досліджень у фахових періодичних виданнях.

Відомо, що упродовж 1965–1979 рр. А. О. Бабиш працював в ВНДІ кукурудзи старшим науковим співробітником, вченим секретарем, завідувачем лабораторії агротехніки кормових культур. Втім, значущість діяльності А. О. Бабиша цього періоду життя, підсумок здобутків з використання білково-олійних культур у світовому землеробстві й визначення сої головною високобілковою культурою у розв'язанні проблеми білка фокусує нашу увагу на необхідності поглибленого вивчення зазначеної віхи творчої діяльності вченого, як визначальної й раніше не досліджуваної.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історіографічні напрацювання із зазначеної проблеми значною мірою належать науковим установам НААН, зокрема створеному у 1998 р. Інституту історії аграрної освіти і науки ННСГБ, директор – академік В. А. Вергунов, та заснуванню історико-бібліографічної серії «Аграрна наука України в особах, документах, бібліографії». Відтак, у збірці документів і матеріалів «Південне відділення ВАСГНІЛ 1969–1990» (2001) [1] викладені біографічні віхи академіка, члена-кореспондента ПВ ВАСГНІЛ Бабиша А. О. як вченого у галузі рослин-

ництва, кормовиробництва і луківництва. Сфера наукових інтересів, висвітлення здобутків вченого у зазначений дослідженням період представлена в укладеному колективом науковців бібліотеки В. А. Вергуновим, Н. Б. Щебетюк, О. П. Анікіною біографічному довіднику «Національна академія аграрних наук України. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени УААН). 1990–2001» (2012) [2] з оновленим вмістом фактографічного матеріалу. Водночас вивченню й аналізу наукової, дослідницької діяльності вченого присвячений персоналізований бібліографічний показник наукових праць за редакцією В. А. Вергунова з серії «Академіки Української академії аграрних наук» (2003) [3]. Колективами авторів НААН, ННСГБ, НДІ кормів систематизовані у хронологічному порядку книги, монографії, наукові публікації вченого, починаючи з його перших, опублікованих у 1963 р. праць з фундаментальних та прикладних досліджень.

У науковій праці О. В. Корнійчука, В. С. Задорожного, І. С. Задорожної, А. А. Бабиш-Побережної «Науковий спадок академіка Бабиша Анатолія Олександровича» (2012) [4] фрагментарно згадується вплив на становлення особистості А. О. Бабиша, як вченого, видатних діячів науки А. І. Задонцева, В. М. Ремесла, Б. Є. Патона; формування його подальшого наукового шляху, внесок у розвиток агрономічної науки в Україні. Проте, основна увага акцентується на науково-методичній та організаційній діяльності А. О. Бабиша періоду 1980–2001 рр. Частково реконструює діяльність А. О. Бабиша у контексті суспільно-політичних змін Г. О. Бухта у публікації «Академік НААН А. О. Бабиш та розв'язання проблеми білка у 70–90 рр. ХХ – початку ХХІ століття» (2023) [5], однак, діяльності дніпровського періоду вченого приділена незначна увага.

Наприкінці ХХ століття, як перші спроби узагальнення життєвого й творчого шляху вченого, з'являються друковані книги про його життєвий шлях та наукову діяльність. У 1999 р. у вінницькому видавництві «Тезис» опублікована книга А. Г. Степаненка «І визнання, і шана, і довір'я» [6], яка є першою спробою узагальнення життєпису вченого з описом досягнень, починаючи із навчання в сільськогосподарському Інституті. В основі книги – стратегічна і практична цілеспрямованість академіка А. О. Бабиша, зокрема, з вивчення глобальної проблеми земельних, продовольчих і кормових ресурсів. Значну нішу у книзі відведено спогадам самого А. О. Бабиша про роки дитинства, період навчання у ДСГІ, критичному

аналізу змісту та значення наукової комунікації з видатними діячами науки, їх ролі та місця у його професійному рості в роки навчання в аспірантурі ВНДІ кукурудзи та ін.

Зосереджуючи увагу на дослідницьких напрямках, теоретичних, методологічних й експериментальних аспектах діяльності А. О. Баби́ча в Інституті кукурудзи, як на фундаменті його подальшої творчої діяльності

К. С. Михайлов у праці «Наукова школа академіка А. О. Баби́ча» (2006) [7] утверджує значущість набутого досвіду, як основного у творчому життєписі видатного діяча науки. Втім, наукова діяльність А. О. Баби́ча в зазначений проблемний період досить узагальнена та потребує глибшого розгляду із залученням фактографічного матеріалу. Автор ставить питання засвоєння українською наукою досвіду вченого-інтелектуала, як не до кінця вивченого.

Водночас інформація про життя і діяльність, наукові напрями вченого А. О. Баби́ча, що розглядається у контексті функціонування галузевих науково-дослідних установ, зберігається у фондах бібліотек Дніпровщини, зокрема, Дніпропетровської обласної універсальної наукової бібліотеки із виданнями в її фондах: енциклопедичне видання «Енциклопедія сучасної України» (2003) [8] презентує діяльність А. О. Баби́ча як фахівця у галузі рослинництва і кормовиробництва. Стаття про А. О. Баби́ча вміщена у книзі ДДАЕУ «Історія Дніпропетровського державного аграрного університету (1922–1997)» (1997) є коротким біографічним описом з основними науковими напрями вченого [9].

Джерельна база дослідження ґрунтується на виявлених нових архівних матеріалах та залученні їх до наукового обігу. Так, у Центральному державному архіві вищих органів влади і управління (ЦДАВО) накопичені матеріали секретаріату МСГ УРСР (справи постійного зберігання), стенограми республіканської наради передовиків сільського господарства та діячів науки з вирощування високих врожаїв кукурудзи [10; 11]. У результаті об'єднання у березні 1965 р. МСГ УРСР та Міністерства виробництва і заготівель сільськогосподарських продуктів в одне союзно-республіканське МСГ відклалися справи головного управління сільськогосподарської науки, ПВ ВАСГНІЛ: «Науковий звіт Всесоюзного науково-дослідного Інституту кукурудзи за 1965 р.» [12]; матеріали ПВ ВАСГНІЛ про роботу наукових установ зі збільшення виробництва кукурудзи на зерно і зелений корм [13]. У Центральному дер-

жавному архіві громадських об'єднань і українців (ЦДАГОіу) у Ф.1. оп. 32, спр. 85 [14] накопичені довідки та інформації з питань роботи науково-дослідних Інститутів й сільськогосподарських вищих й середніх навчальних закладів; до дослідження також залучені матеріали Особової справи А. О. Баби́ча [15]: автобіографія, копії дипломів, копії Наказів, що стосуються періоду його діяльності у ВНДІ кукурудзи.

Важливими для дослідження проблеми є оригінальні праці вченого, підготовлені спільно з науковим керівником А. П. Гиренком, опубліковані, зокрема у «Віснику сільськогосподарської науки» (1968) [16]; узагальнююча праця «Виробництво зернобобових на корм» (1972) [17].

Постановка завдання. Метою статті є реконструкція цілісного погляду на роль і місце наукових середовищ Дніпропетровського сільськогосподарського Інституту та Всесоюзного науково-дослідного Інституту кукурудзи міста Дніпропетровська як значимих у становленні А. О. Баби́ча як вченого.

Виклад основного матеріалу. Історичні реалії українського суспільства, в середовищі яких здобував освіту та здійснював перші кроки, вибудовував перспективний шлях творчої діяльності А. О. Баби́ч – добарадянської тоталітарної системи, з характерними їй централізованим державним управлінням, пануванням планової моделі економіки та ідеологічного контролю. Запровадження версій комуністичного і партійного керівництва справило негативний вплив на розвиток сільськогосподарської науки, функціонування навчальних закладів, науково-дослідних установ та самореалізації наукового потенціалу. З цих та інших причин візія реконструкції діяльності вченого

А. О. Баби́ча проведена нами на основі архівних документів проблемного періоду, що стосуються діяльності МСГ УРСР, ВНДІ кукурудзи, ДСПІ та утвореного у 1969 р. Південного відділення ВАСГНІЛ, як республіканського координаційно-методичного центру діяльності наукових установ УРСР.

Як свідчать архівні документи, проблема якості кормів та кормового білка залишалася актуальною впродовж 60–80 рр. ХХ століття. Так, у доповідній записці на адресу ЦК Компартії України про хід виконання постанови ЦК КПРС України і РМ УРСР від 29 листопада 1968 р. № 613 «Про заходи по підвищенню ефективності роботи науково-дослідних організацій і прискоренню використання в народному господарстві досягнень науки і техніки МСГ УРСР» [14, арк. 50–54], заступник

міністра М. Кузьменко зазначав про хід і стан виконання затверджених основних напрямів наукових досліджень, розроблення програми діяльності на 1971–1980 рр. науковими установами; визначення їх основних функцій і завдань, подальшої оцінки їх роботи із заслуховуванням доповідей на нарадах за участю відомих вчених та керівників [14, арк. 129–130].

Також, на виконання постанови РМ УРСР № 480 (1979) «Про роботу МСГ УРСР, Міністерства радгоспів УРСР, ПВ ВАСГНІЛ зі збільшення виробництва та підвищення якості кормів 21 жовтня 1978 р. на Президії ПВ ВАСГНІЛ заслуховувалося питання збільшення виробництва і покращення якості кормів, розширення досліджень з агротехніки, механізації та економіки, зоотехнічної оцінки сої в планах науково-дослідної роботи Інститутів і станцій МСГ УРСР на 1966–1970 рр.; розроблені основні агротехнічні рекомендації з підвищення врожайності сої, механізації її вирощування та збирання [13, арк. 12, 13]. Відтак, потребували посилення селекційні дослідження з виведення нових сортів зернобобових кормових

культур та сої, як основного джерела надходження рослинного білка з підвищенням їх адаптивного потенціалу, а також розробки інтенсивних технологій вирощування зернобобових кормових культур та сої [5]. Значний внесок у розв'язання питання рослинного білка здійснив видатний український вчений А. О. Бабич. (рис. 1, а, б).

Народився Анатолій Бабич 6 серпня 1936 р. у селі Павлівка (давна назва Наковальщина) Васильківського району Дніпропетровської області. У 1944–1954 рр. навчався у Павлівській середній школі, проявляв нахил до точних і природничих наук [6]. Період 1954–1959 рр. – навчання й закінчення з відзнакою агрономічного факультету ДСГІ (1954–1959), (диплом вченого агронома № 541900) [15, арк. 52]. Зазначимо, що у матеріалах секретаріату МСГ, Протокол № 27 засідання колегії Міністерства від 16 листопада 1960 р. за головування міністра М. С. Співака звернена особлива увага на підготовку кадрів для сільського господарства в ДСГІ, зокрема наукових кадрів для Інституту кукурудзи, та інших науково-дослідних установ області.

Відтак у Постанові колегії «Про стан учбово-виховної роботи в Дніпропетровському сільськогосподарському Інституті, на підставі доповіді директора Інституту тов. О. Т. Лисенка щодо перебудови учбово-виховної та науково-дослідної роботи, наголошено на необхідності зміни напрямів діяльності закладу відповідно до рішень партії та Закону «Про зміцнення зв'язку школи з життям і про дальший розвиток народної освіти в СРСР», забезпечення навчально-виховного процесу у тісному зв'язку з учбовою та виробничою практикою студентів, у т. ч. на учбово-дослідному господарстві та стану збереження сільськогосподарської техніки [11, арк. 25–27].

Про науковий потенціал ДСГІ отримуємо інформацію із «Довідки про стан учбово-виховної роботи в Дніпропетровському сільськогосподарському Інституті» [11, арк. 81–85], у якій зазначено, що станом на 1960 р. професорсько-викладацький склад Інституту налічував 104 особи; навчалися з відривом від виробництва 953 студента. Для виконання практичних занять діяло учбово-дослідне господарство із 1289 гектарами землі; виконувалося 17 наукових тем з досліджень ґрунтового покриву, агровиробничої характеристики ґрунтів колгоспів і радгоспів області та визначення необхідних мір з раціонального їх використання та ін. Понад 40 випускників Інституту працювали науковими співробітниками ВНДІ кукурудзи, серед яких зазначені імена

Рис. 1, а. Вчений А.О. Бабич (1936–2015)

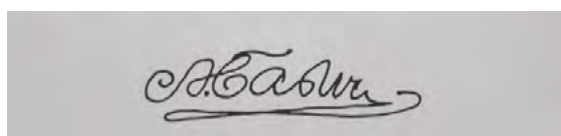

Рис. 1, б. Оригінальний підпис вченого А. О. Бабича

к. с. н. П. Л. Сусідко, А. П. Гиренка, В. В. Турчина, який на той час очолював Єрастівську дослідну станцію та ін. [11, арк. 149–150, 173, 174].

Як згадує А. О. Бабич, значний вплив у студентські роки на нього справили лекції професорів Інституту М. Ф. Тімана, М. О. Бекаревича, З. Б. Борисоніка та інших [6]. Тісні наукові контакти з науковцями ДСГП підтримувалися упродовж усієї трудової діяльності вченого, про що свідчить вручений йому атестат Почесного професора (1997) [15, арк. 59]. Заняття у студентському гуртку, перші польові досліді з обробітку ґрунту велися під науковим керівництвом Й. Цитробланта. За результатами дослідів, навчаючись на третьому курсі, Анатолій Бабич доповідав на загальній конференції Інституту (жовтень 1957) на тему «Агротехнічна ефективність глибокого рихлення без обертання орного шару в системі обробітку ґрунту під ячмінь». Дипломну роботу А. О. Бабич виконував на кафедрі Інституту «Економіка і організація сільського господарства» на тему «Аналіз господарської діяльності і перспективи розвитку колективного господарства на Васильківщині» [6]. У 1959–1961 рр. працював на посаді дільничного агронома у колгоспі імені Кірова Васильківського району; згодом – головним агрономом цього ж господарства із земельним фондом понад 16 тисяч гектарів [15, арк. 51]; організував дослідне поле й заклав молодий сад [7]. У 1961–1964 рр. навчався в аспірантурі ВНДІК на денній формі навчання; у 1963 р. одружився із В. В. Фільовою, у 1964 р. у них народилася донька Аліна. Працював вчений у дослідному господарстві «Дніпро» та мешкав із сім'єю в с. Дослідне Солонянського району Дніпропетровської обл. (нині – «Дослідне» Новоолександрівської сільської ТГ Дніпровського району), що було засноване у 1957 р. як поселення для наукових працівників ВНДІ кукурудзи (нині – Інститут сільського господарства Степової зони НААН).

Робота науково-дослідних установ підпорядковувалася планам партії та координувалася МСГ УРСР, щорічно проводилися звітні-планові наради, зокрема, нарада передовиків сільського господарства (1956) [10], діячів науки з обміну досвідом роботи з вирощування високих врожаїв кукурудзи. Згідно із матеріалами наукового звіту ВНДІ кукурудзи (1965) [12] у мережу Інституту кукурудзи у 60–70-х рр. входили 14 селекційно-дослідних та експериментальних станцій. Так, виходячи із постанови річних зборів ПВ ВАСГНІЛ (28–29 січня 1970) [1, с. 20] з метою покращення селекційних робіт із зернових, зер-

нобобових і круп'яних культур у республіці були організовані 20 наукових і селекційних центрів в основних сільськогосподарських зонах країни на базі основних науково-дослідних установ із дослідними станціями.

У 1968 р. у «Віснику сільськогосподарської науки» [16] вчені опублікували результати наукових досліджень «Кращі сорти сої на корм для вирощування в Степу України» (1968) щодо вивчення в НДІ кукурудзи порівняльної продуктивності районованих і нових перспективних сортів сої кормового призначення – Дніпровська 12 (селекції ВНДІ кукурудзи); ВНПК 1, Високоросла 1, Неполягаюча 2 (селекції ВНДІ олійних і ефіроолійних культур; Кіровоградська 1 та Кіровоградська 3, (селекції Кіровоградської державної сільськогосподарської дослідної станції) та ін. У дослідях найпродуктивнішими за врожаєм силосної маси й збором поживних речовин виявилися сорти ВНПК 1, Високоросла 1, Неполягаюча 2, Кіровоградська 3. У середньому за 1961–1963 рр. з одного гектара посіву цих сортів у виробничих умовах одержали по 109–136,2 центнери силосної маси, 25,1–33,3 центнери кормових одиниць та 562–666 кг перетравного протеїну. Найурожайнішою при вирощуванні силосної маси скоростиглих сортів виявилася соя Дніпровська 12, серед середньостиглих – Кіровоградська 3, Кормова 28; серед пізньостиглих – ВНПК 1 та Високоросла 1. Таким чином, вирощування різних за скоростиглістю сортів дозволяла їх використанню у наборі культур зеленого конвеєра й одержувати високобілкову зелену масу у різні строки. За висновками учених, соя найкраще поповнює вміст білка у кормах з основних в умовах Степу силосних культур – кукурудзи й цукрового сорго [16, с. 62, 64]. Вчені також вивчали порівняльну продуктивність посівів різних сортів сої з гібридами кукурудзи та сорго. Проведені досліді показали, що для вирощування у чистих та в сумісних посівах з кукурудзою й цукровим сорго найбільш придатні добре сорти сої кормового напрямку із значною кількістю листків, в яких повне наливання або побуріння настає одночасно з молочно-восковою стиглістю злакової культури.

Узагальнюючи результати проведених наукових досліджень з агротехніки вирощування зернобобових культур, у 1972 р. А. О. Бабич видав книгу «Виробництво зернобобових на корм» [17]. У зазначеній праці вчений рекомендував технологію виробництва та збирання зернобобових культур у зоні Степу, Лісостепу та Полісся, описавши особливості ґрунтово-кліматичних умов основних

зон республіки. Вчений писав, що головною умовою отримання високих врожаїв є правильна система обробітку ґрунту, способи і час проведення окремих прийомів якої залежить від потреб вирощування зернобобових культур в окремих ґрунтово-кліматичних зонах та покликаний, цитуємо: «посиливати вологопроникність ґрунту, сприяти збільшенню запасів вологи, збереженню і раціональному використанню їх рослинами», «забезпечення кращих умов фіксації азоту з повітря», «своєчасному загортанню на необхідну глибину післяжнивних решток, органічних і мінеральних добрив, отрутохімікатів для боротьби із шкідниками» [17, с. 48], що значно поліпшують живлення рослин та створюються сприятливі умови при вирощуванні врожаю зернобобових культур.

Загалом на квітень 1980 р. наукова спадщина вченого склала 120 опублікованих наукових праць та 6 книг [3, с. 67–76], що підтверджує також і його особистий запис в картці обліку відділу кадрів НДІ кормів [15, арк. 15], куди він був переведений на посаду директора за Наказом МСГ СРСР № 419 від 14 квітня 1980 р., Наказу ПВ ВАСГНІЛ № 32-к від 16 квітня 1980 р. та Наказу НДІ кормів № 25 від 17 квітня 1980 р. про початок виконання функціональних обов'язків директора науково-дослідного Інституту кормів [15, арк. 36–38]. Очолений А. О. Бабичем науковий колектив створив нові високопродуктивні сорти зернобобових кормових культур, розробив для них адаптовані сортові технології.

Вченим одержано важливі наукові результати, сформована наукова школа з рослинництва і кормовиробництва, опубліковані фундаментальні

праці з продовольчих і кормових ресурсів світу [2, 4]. У працях «Кормові і білкові ресурси світу» (1995), «Світові земельні і кормові ресурси» (1996), «Народонаселення і продовольство на рубежі другого і третього тисячоліть» (2000) вчений розглядав проблему формування кормових ресурсів України, як потенційних у світовому розвитку.

Висновки. У період навчання й наукової діяльності в ДСГІ та ВНДІ кукурудзи А. О. Баби́ч обрав та остаточно визначив напрям досліджень, а саме – корми й кормовий білок, що став провідним у його творчій діяльності упродовж наступних десятиліть. Про важливість отриманих фахових знань, наукового досвіду у ВНДІ кукурудзи, як фундаментальних, свідчать записані сучасниками вченого та опубліковані у друкованих виданнях його спогади. Численні наукові праці та книги А. О. Баби́ча, впроваджені у сільськогосподарське виробництво наукові розробки й рекомендації з селекції та агротехніки кормових культур, нові технології кормовиробництва стали значним внеском у розвиток науки й аграрного виробництва 60–70 рр. ХХ століття та розвинули технології кормовиробництва, перетворивши цю галузь у промислову.

Однак, зважаючи на важливість наукової спадщини А. О. Баби́ча, як визначного й багатогранного за колом наукових інтересів вченого, його глибоких досліджень з глобальних процесів землеробства, рослинництва, кормовиробництва, які збагатили світову теорію і сільськогосподарську практику із розв'язання проблеми білка й забезпечення кормовими ресурсами, значимість для сьогодення аграрної науки, системні розвідки його рецепції залишаються актуальними для сучасного дослідника.

Список літератури:

1. Південне відділення ВАСГНІЛ: зб. док. і матеріалів (2001). / НААН України, ДНСГБ; уклад. В. А. Вергунов [та ін]. Київ, 540.
2. Національна академія аграрних наук України. Персональний склад (академіки, члени-кореспонденти, почесні та іноземні члени УААН). 1990–200: біогр. довід. (2012). НААН, ДНСГ; уклад. В. А. Вергунов, Н. Б. Щебетюк, О. П. Анікіна та ін. – 2-ге вид., К. : Аграрна наука. 872.
3. Баби́ч Анатолій Олександрович (2003): Біобібліогр. показч. наук. пр. за 1963–2003 рр. Укр. акад. аграр. наук, Центр. наук. с.-г. б-ка, Ін-т кормів; за ред. В. А. Вергунова. К.: Аграр. наука, 2003. 178.
4. Корнійчук, О., Задорожний, В., Задорожна, І., Баби́ч-Побережна, А. (2021). Наукова спадщина академіка Анатолія Олександровича Баби́ча. Корми та виробництво кормів, 92, 10–17 <https://doi.org/10.31073/kormovyrobnytstvo202192-01>
5. Бухта, Г. (2023). Академік НААН А. О. Баби́ч та розв'язання проблеми білка в 70–90-х рр. ХХ століття. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжсезуївський зб. наукових праць молодих учених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка. Серія: Історія. вип. 70, Т. 1.* Дрогоби́ч: Видавничий дім «Гельветика», 14–21. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/70-1-2>
6. Степаненко, А. (1999). Академік А. О. Баби́ч: і визнання, і шана, і довір'я. Вінниця: Тезис. 169.
7. Михайлов, К. (2006). Наукова школа академіка А. О. Баби́ча. Вінниця. 120.
8. Баби́ч Анатолій Олександрович (1936–2015), (2003). Енциклопедія сучасної України. К.: НАН. 21.
9. Анатолій Олександрович Баби́ч / Історія Дніпропетровського державного аграрного університету (1922–1997). Дніпропетровськ: ДДАУ, 1997. С. 133–134.

10. Стенограма республіканської наради передовиків сільського господарства України «Про результати виробництва кукурудзи у 1956 р. в колгоспах і радгоспах УРСР і міри по підвищенню урожайності цієї культури у 1957 р.». 28–29 січня 1957 р. ЦДАВО, ф. 27, оп. 17, спр. 717. 276 арк.

11. ЦДАВО, ф. Р-27, оп. 17, спр. 924. Матеріали засідання колегії МСГ УРСР. Протокол № 27 від 16 листопада 1960 р. 271 арк.

12. ЦДАВО, ф. Р-27, оп. 21, спр. 1. [МСГ УРСР. Головне управління сільськогосподарської науки. ПВ ВАСГНІЛ. ВНДІ кукурудзи]. Науковий звіт Всесоюзного Інституту кукурудзи за 1965 рік. Дніпропетровськ, 1965. 216 арк.

13. Інформація про хід виконання постанови ЦК Компартії України і Ради Міністрів Української РСР від 5 квітня 1977 р. №170 «Про основні заходи зі збільшення виробництва і раціонального використання кормового протеїну в господарствах Української РСР на 1977–1980 рр.». [ПВ ВАСГНІЛ. Секція зведеного планування і координації. Довідки і інформації в ЦК Компартії України, Раду міністрів УРСР, Держплан УРСР про збільшення виробництва кукурудзи на зерно, силос і зелений корм, виробництва і закупки хмелю, тютюну, ефіроолійних та інших технічних культур та ін. 15 січня – 22 грудня 1980 р. 185 арк.]. // ЦДАВО. Ф. 5176. Оп. 1. Спр. 957. 132 арк.

14. ЦДАГОіу, ф.1, опис. 32, спр. 85. [Довідки відділів і працівників апарату ЦК Компартії України по листах партійних, радянських громадських та інших організацій по питаннях роботи сільськогосподарських вищих і середніх учбових закладів, науково-дослідницьких Інститутів з додатком цих листів. 31 грудня – 21 грудня 1969]. 192 арк.

15. Архів Інституту кормів і сільського господарства Поділля НААН. Особова справа Бабича Анатолія Олександровича (1936–2015), 112 арк.

16. Гиренко, А., Бабич, А. (1968). Кращі сорти сої на корм для вирощування в Степу України. *Вісник сільськогосподарської науки*, 6. 61–64.

17. Бабич, А. (1972). Виробництво зернобобових на корм. К.: Урожай. 172.

Bukhta H.O. THE SIGNIFICANCE OF THE EDUCATIONAL AND SCIENTIFIC ENVIRONMENTS OF THE DNIPRO REGION IN THE MAKING SCIENTIST A. O. BABICHA IN 1954–1970

In the article examines the activities of the Ukrainian scientist A. O. Babich in the context of the development of agricultural research in the 50s and 70s of the 20th century, with a reproduction of the activities of leading branch research institutions and outstanding scientists in the history of agricultural science of Ukraine. The attention is focused on the following aspects: the initial stage of professional growth of the future scientist in the scientific environment of the Dnipropetrovsk Agricultural Institute, where A. O. Babich studied during 1954–1959 and received an education as an agronomist; studies at the postgraduate course of the All-Union Research Institute of Maize in the city of Dnipropetrovsk, in the laboratory of agricultural technology of fodder crops (1961–1964); conducting original scientific research under the scientific guidance of the candidate of agricultural sciences A.P. Girenko at the experimental base of the Corn Institute, and later at the Erastiv Research Station, and in the production conditions of the Institute's experimental farms. On the basis of the materials included in the scientific circulation of the Central State Archive of higher authorities and management for the development of the industry and the functioning of the DAI, VNDI of Maize and PV VASKHNIL, the Central Archive of Public Associations and Ukrainians, a comprehensive study was carried out and the significance of the scientist's scientific heritage in the context of the development of agricultural science was considered. It was found out that in the course of his scientific activities at the Corn Research Institute, A. O. Babich carried out important scientific research on the technologies of pre-sowing and post-sowing tillage, methods of sowing, depth of seed wrapping, crop care, inter-row cultivation, harvesting. The scientist's developments ensured the rapid development of the production of balanced feed and intensive industries of animal husbandry. The significance of the scientific experience obtained by A. O. Babych during his studies at the DSHI and work at the VNIDI of Maize, reflected in the scientist's printed publications and scientific specialist periodicals, has been proven. The accumulated experience in the selection and agrotechnics of the production of legumes and soybeans contributed to the further development of the fodder industry, its transformation into a promising industry with progressive selection and technological support. The purpose of the study is to determine the conceptual foundations of the activity of the scientist A. O. Babich in the field of agricultural science in the areas of selection, intensive technologies of crop production, fodder production and providing fodder protein in close connection with the specific development of agricultural education and science, agrarian research against the background of historical events that took place in the national economy.

Key words: A. O. Babich, history of agricultural science, Dnipropetrovsk agricultural Institute, Maize Institute, soy, fodder protein.